

تعاون و تحقق اقتصاد مقاومتی

تهیه و تنظیم : سعید زرگرانی - افسانه حاجی نژاد

چکیده :

در سالهای اخیر معیشت مردم و توسعه اقتصادی کشور مهمترین چالش کشور می باشد. لہ در مسیری که برای مسوولان و مردم ترسیم شده کلید واژه هایی مانند اصلاح الگوی مصرف، همت مضاعف و کار مضاعف، جهاد اقتصادی و حمایت از تولید، کاروسرمایه ایرانی، اقتصاد مقاومتی پله های نردبان پیشرفت و تعالی کشور را تشکیل می دهد. اگر در ماهیت کلمات فوق بیشتر تعمق کنیم درمی یابیم که علی رغم این که جهت اصلی این کلمات، اهداف اقتصادی کشور را نشان می دهد اما لازمه تحقق هر کدام از آن ها ایجاد بسترهای اجتماعی و فرهنگی متناسب با هر کدام است و همین عامل باعث شده است که سیاستگذاری کلان فرهنگی - اجتماعی کشور به سمت بررسی و اصلاح معیشت مردم سوق پیدا می کند و در ابعادی بزرگتر، ماهیت رفتاری اجتماعی به خود می گیرد و به عنوان شاخصه ای اجتماعی ظهور می یابد.

واژه های کلیدی : تعاون، اقتصاد، مقاومتی ، فرهنگ ، اجتماعی

بیان مسئله :

اقتصاددانان بر این باور هستند که اقتصاد مقاومتی واقعی، پدیده ای خاص و پویا می باشد که در آن مقاومت برای دفع موانع پیشرفت و کوشش در مسیر حرکت و ترقی ملحوظ باشد. حال باید دید در جامعه کنونی ما که از يك سو وضع تحریم های مختلف اقتصادی، و از سوي دیگر تکیه صرف بر درآمدهای ناشی از فروش نفت، موقعیت کشور را در شرایطی خاص قرار داده، چگونه می توان از این الگوی اقتصادی استفاده کرد. ما هم اکنون با تحریم های متعدد بین المللی رو به رو هستیم که اقتصاد کشور را متأثر ساخته است هر چند که این تاثیر اگر به درستی مدیریت شود، می تواند به ایجاد فرصت های عظیم تبدیل گردد. اما نگاهی گذرا به وضعیت اقتصاد متکی به نفت نشان می دهد که طی دهه گذشته، وابستگی کشور به درآمدهای نفتی افزایش معناداری پیدا کرده که عملاً اقتصاد کشور را به اقتصادی تک محصولی مبدل کرده و اگر در آینده نتوانیم بر این مشکل فایق آییم، به طور قطع با مشکلات عدیده ای رو به رو خواهیم شد.

روش تحقیق :

در این تحقیق از روش توصیفی استفاده شده است، در مطالعه اخیر به بیان ویژگی های اقتصاد مقاومتی پرداخته و فرآیند کارآفرینی به واسطه تعاونی ها در شرایط اقتصاد مقاومتی مورد بحث و بررسی قرار گرفته است تا با تکیه بر پایگاه اقتصاد بخش تعاونی در شرایط تحریم و مسائل و مشکلات مربوط به شرایط تحریم ، اقتصاد مقاومتی، الگوی توسعه پایدار منطقه ای را تبیین و ترسیم نماید.

مفهوم اقتصاد مقاومتی:

اقتصاد مقاومتی روشی است که یک کشور تحریم شده برای مقابله تحریم ها و فشارها اجرا می کند. اقتصاد مقاومتی یک نظام اقتصادی است که هماهنگ با سیاست‌های کلان سیاسی و امنیتی نظام و برای مقابله و مقاومت در برابر اقدامات تخریبی شکل می گیرد تا بتواند در برابر فشار و ضربات اقتصادی تحریم‌ها و توطئه‌های گوناگون اقتصادی است. حال باید دید در جامعه کنونی ما که از يك سو وضع تحریم‌هاي مختلف اقتصادي، و از سوي ديگر تكيه صرف بر درآمدهاي ناشي از فروش نفت، موقعیت کشور را در شرایطی خاص قرار داده، چگونه می‌توان از این الگوی اقتصادي استفاده کرد. ما در حال حاضر با تحریم‌هاي متعدد بین‌المللي رو به رو هستیم که اقتصاد کشور را متاثر ساخته است هر چند که این تاثیر اگر به درستي مدیریت شود، می‌تواند به ایجاد فرصت‌هاي عظیم تبدیل گردد. اما نگاهی گذرا به وضعیت اقتصاد متكي به نفت نشان می‌دهد که طی دهه گذشته، وابستگی کشور به درآمدهاي نفتي افزایش معناداري پیدا کرده که عملاً اقتصاد کشور را به اقتصادي تک محصولي مبدل کرده و اگر در آینده نتوانیم بر این مشکل فایق آییم، به طور قطع با مشکلات متعددي رو به رو خواهیم شد. از این رو در سایه اقتصاد مقاومتی و تلاش در جهت کاهش وابستگی‌ها به نفت، می‌توانیم در جهت رسیدن به اهداف مورد انتظار گام برداریم. بار مقاومت کرده و توسعه و پیشرفت خود را ادامه دهد و روند رو به رشد همه جانبه خود را در ابعاد ملی، منطقه‌ای و جهانی حفظ کند. اقتصاد مقاومتی رابطه نزدیکی با انسجام ملی دارد. منظور از اقتصاد مقاومتی واقعی یک اقتصاد مقاومتی فعال و پویاست نه یک اقتصاد منفعل و بسته به طوری که کشور ضمن مقاومت در مقابل موانع و ناملايمات مسیر خود، روند پیشرفت پایدار خود را حفظ کند. ضمن اینکه اقتصاد مقاومتی با اقتصاد ریاضتی تفاوت اساسی دارد.

اقتصاد مقاومتی بعنوان یک راهبرد اقتصادی

یک راهبرد اقتصادی به نام اقتصاد مقاومتی به نسبت تعامل نظام اسلامی با «نظام اقتصادی جهانی» از سویی و تقابل و رویارویی یا به عبارت بهتر مقاومت در برابر خواسته‌ها و زیاده خواهی های استکبار جهانی و عدم پذیرش سلطه آنان، مرتبط است.

اقتصاد کشوری که دارای جهان بینی خاصی است و این جهان بینی با منافع ابرقدرت‌های روز دنیا در تضاد است، اقتصاد خاصی خواهد بود، چرا که خصومت با چنین کشوری پایدار بوده و در هر دوره‌ای به شکلی بروز می‌یابد.

از این روی باید همه راهبردها و سیاست‌های کشوری مثل ایران به گونه‌ای طراحی شود که از آن در برابر تهدیدها حفاظت کند و مسیر رسیدن به اهداف کشور را هموار سازد.

راهکارهایی جهت تحقق اهداف «اقتصاد مقاومتی» که به شرح ذیل می باشد :

۱- تبدیل «تهدیدها» به «فرصت‌ها» در روند تأمین کالاها به این معنا که به محض اعمال تحریم در برخی از کالاها، شکل‌دهی به عزم ملی در حوزه فناوری و صنعت و تجارت برای ایجاد «خودکفایی» کامل یا حداقل «خود اکتایی» در تولید و تأمین این اقلام لازمه اقتصاد مقاومتی است. نباید اجازه داد در مورد فشارها و تهدیدهای اقتصادی، بزرگنمایی شود. ضمن آن که تحریم «کاغذ پاره» نیست و نباید از آن استقبال کرد.

۲- ارتقا بهره‌وری در تولید، کاهش قیمت تمام شده تولیدات، کیفیت بهتر و خدمات بیشتر در رقابت با تولیدات خارجی و کاهش واردات، حمایت از تولید ملی به ویژه تولیدات استراتژیک

مدیریت و تنظیم واردات برای به حداقل رساندن نیاز کشور به ارز و حمایت از تولیدات داخل هدایت سیل نقدینگی موجود به سمت اقتصاد مولد و حذف ریشه‌های سوداگری در اقتصاد نظارت بر نحوه توزیع کالاها به ویژه کالاهای اساسی و ضروری اتخاذ راهبرد انقباض بودجه و مدیریت هزینه در کشور با اولویت‌گذاری‌ها، کاهش مصرف‌گرایی و به تعویق انداختن پروژه‌های ناتمام با اولویت‌های پایین داشتن بینش و نگرش مثبت به کسب و کار، ترجیحاً کسب و کارهای مولد نوآورانه جهت بهبود فضای کسب و کار و ایجاد محیط رقابتی با جلب مشارکت‌های مردمی و انحصار زدایی

۳- راهکارهایی جهت کاهش آمار بیکاری و خشکاندن ریشه‌های فقر و آسیب‌های اجتماعی ناشی از بیکاری در جامعه

۴- فعال‌سازی سیستم‌های حمایتی پولی و مالی و بیمه‌ای بخش تولید برای تحرک در اقتصاد داخلی و نیز حمایت از صادرات کالاهای غیرنفتی

۵- مهار معضل تورم و برقراری یک نظام قابل پیش بینی و قابل مدیریت در قبال شاخص تورم و تطبیق آن با سطح حقوق و دستمزدها و نیز قیمت ارز در پیشگیری سیاست‌های بهینه در این فرآیند

۶- اولین حرکت در اقتصاد مقاومتی، سیاست‌گذاری برای اصلاح الگوی مصرف است. مصرف، تولید را جهت می‌دهد و این دو در کنار هم، جهت سرمایه‌گذاری را مشخص می‌کنند. رونق تولید داخلی و کاستن از وارداتی که می‌تواند به افول و کم رونقی و توقف واحدهای تولیدی داخلی منجر شود، استقلال اقتصادی، قطع وابستگی به خارج، ارتقای تکنولوژی در سطح کلان‌تر شکل می‌گیرد البته باید به گونه‌ای عمل کرد که اقتصاد مقاومتی به معنای تحمیل فشار به مردم نباشد.

۷- اقدامات موثر جهت کاهش اتکا به نفت از طریق «کاهش واردات» و «افزایش صادرات غیرنفتی» یا کالاهای استراتژیک متکی بر نفت مانند پتروشیمی

۸- اتخاذ استراتژی همه جانبه جلوگیری از ایجاد اجماع و تحریم بانکی و وجود تحرک برای ارتباطات مؤثر بانکی و بیمه و حمل و نقل با استفاده از امکانات خارج از سلطه قدرت‌های مخالف

۹- ارتقا توانمندی حمل و نقل کشور و جلوگیری از ایجاد انسداد و محدودیت توسط استکبار در قبال حمل و نقل بویژه حمل و نقل دریایی و واکنش مناسب در صورت نزدیک شدن دشمن به این عرصه.

۱۰- ترویج و توسعه روحیه «جهاد اقتصادی»، «تولید ملی» ضمن آن که برای تقویت اقتصادی ملی «دیپلماسی اقتصاد مقاومتی» نیز لازم است. هدف از این نوع دیپلماسی تبیین دستاوردهای اقتصاد مقاومتی در مقابل فشارهای وارده است. فشارها در مورد کالای مصرفی و شاخص‌های روزمره اقتصادی وارد می‌شود، ولی دستاوردهای مقاومت کشور، دستاوردهایی استراتژیک و بلندمدت هستند، همچون خودکفایی در تکنولوژی‌ها و فناوری‌های برتر (هسته‌ای) استقلال در سیاست خارجی و ...

مردم اصلی‌ترین سرمایه‌ی نظام اسلامی بوده و هستند. نظام در طول سال‌های گذشته در عرصه‌های سیاسی توانسته است با استفاده از این ظرفیت، بسیاری از مسائل و مشکلات را حل کند. اما در عرصه‌ی اقتصاد هنوز آن‌گونه که باید، از ظرفیت مردم برای تولید و رشد کشور استفاده نشده است.

نقش مردم در اقتصاد کشور را می‌توان در دو مولفه تولید و مصرف گنجانند. در مقوله مصرف، متاسفانه الگوی مصرف در دهه اخیر، یک الگوی مصرف گرایی فزاینده و عمدتاً متکی بر مصرف محصولات خارجی و غیر منطبق با آرمانهای تولید گرایی و بسط عدالت اجتماعی بوده است

تامین شرایط و ابزار کار لازم و حمایت و زمینه سازی شکوفایی ظرفیت عظیم اقتصاد هر کشور توسط مردم از وظایف اصلی دولت‌ها تلقی می‌شود. در قانون اساسی جمهوری اسلامی نیز این امر به وضوح بیان شده است و علاوه بر آن، به منظور جلوگیری از تمرکز ثروت در دست گروه های خاص و دولت است.

پیشنهادات:

*حمایت از تولید داخلی: یکی از مهم‌ترین ارکان خروج از اقتصاد نفتی حمایت از تولید است. حمایت بی‌چون و چرا از تولید باعث خواهد شد تا بارقه‌های رونق در تولید، افزایش یافته و اقتصاد با سودآوری‌های گسترده مواجه شود. به یاد داشته باشیم در صورتی که سرمایه‌گذاری در تولید با اقبال سرمایه‌گذاران مواجه شود، دلالی و واسطه‌گری از اقتصاد رخت بر بسته و اقتصاد با تولید احیا خواهد شد.

*تعاونی‌ها، بعنوان موسسات اقتصادی اجتماعی که در جهت تامین نیازها و منافع اعضای خود تشکیل میشوند، الگوی اقتصادی را ارائه می‌کنند که بویژه در شرایط دشوار اقتصادی و عدم موفقیت بازار، قابل توجیه و مناسب به نظر می‌رسد. کاهش واردات و صادرات کشور سال به سال افزایش داشته است. صرف نظر از بالا یا پایین بودن این مقدار، کشوری که خود از منابع گوناگون طبیعی و نیروی انسانی بالا برخوردار است، در سایه برنامه‌ریزی و عدم اتکا به یک محصول می‌تواند این روند واردات را معکوس کرده و خود به صادرکننده‌ای تاثیر گذار در منطقه و جهان تبدیل شود.

*مصرف کالاهای داخلی: مصرف کالاهای داخلی نیز از دیگر مواردی است که باعث خواهد شد تولید افزایش یافته و اقتصاد با سودآوری مواجه شود. باید فرهنگ‌سازی وسیعی در این حوزه صورت گیرد و به مردم این مسئله القا شود که راهکار خروج اقتصاد از بن‌بست، استفاده از کالاهای داخلی است.

*مالیات: استفاده از ابزاری مثل مالیات شاید مهم‌ترین بخش این راه‌کارها باشد. باید اذعان کرد اقتصاد ایران هم اکنون قسمت کوچکی از بودجه‌های سالانه خود را به وسیله مالیات تأمین می‌کند و این ضعفی بزرگ برای اقتصاد محسوب می‌شود. باید فرهنگ مالیات‌ستانی نهادینه شده و دولت‌ها بخش اعظمی از تأمین منابع خود را از طریق اخذ مالیات انجام دهند. البته ذکر این نکته ضروری است که برای حفظ و ثبات تولید در سال‌های اولیه معافیت‌های مالیاتی نسبت به تولید و صنعت اخذ شود. *استفاده از درآمدهای مازاد نفتی: راه‌کار بعدی استفاده از صندوقی برای جمع‌آوری درآمدهای مازاد نفتی است. این صندوق که هم اکنون در قالب صندوق توسعه ملی در ایران فعالیت می‌کند باید عملیات تسهیلات به بخش خصوصی و کمک به واحدهای تولیدی غیردولتی را انجام دهد

منابع :

- تعاریف و مفاهیم – نظرات اقتصادی – سایت دانشگاه صنعتی شریف - سال 1393
- تعاریف و مفاهیم – اقتصاد مقاومتی - سایت ویکی پدیا – سال 1393
- جباري پور هريس، مجتبي. پورتال جامع در رابطه با موضوعات و مباحث مختلف اقتصاد مقاومتی،
- حسینی محمد حسین – زرگرانی سعید. تحلیل نظام تعاون در توسعه پایدار منطقه ای با رویکرد اقتصاد مقاومتی –سایت اندیشه سرای تعاون 1392
- Audretsch, D. B. (2004). Sustaining Innovation and Growth: Public Policy Support for Entrepreneurship. Industry an Innovation, 11(3), 167-191 .
- Audretsch, D. B. (2007). The Entrepreneurial Society. New York: Oxford University Press.